

Анализ на "Илиада"

Публикувано от mOn на 10.03.2010

Пър-ва пе-сен

Хо-ра и Бо-го-ве; Те-ма-та за вой-на-та и ми-ра; Те-ма-та за сва-да-та и по-ми-ре-ни-е-то

“Или-а-да” на Омир е най-ви-со-ко-ху-до-жес-тве-на-та епи-чес-ка по-е-ма от тро-ян-ския ми-то-ло-ги-чен ци-къл. Чрез лич-на-та съд-ба на ге-ро-и-те, Омир го-во-ри за обо-б-ще-ния об-раз на во-и-на. Пред-ста-ве-ни ка-то пле-мен-ни во-ен-ни вож-до-ве, ге-ро-и-те сим-во-ли-зи-рат най съ-щес-тве-но-то, най-доб-ро-то от иде-а-ла за вой-нска чест и дос-той-нство, но в съ-що-то вре-ме са но-си-те-ли на обик-но-ве-ни чо-веш-ки сла-бос-ти.

Го-ле-ми-ят кон-фликт м/у Ага-мем-нон и Ахил е ре-ал-но след-ствие от чо-веш-ки-те вза-и-мо-от-но-ше-ния, ока-за-ли се в дис-хар-мо-ния с нрав-стве-ни-те за-ко-ни на ро-до-ва-та и меж-дуп-ле-мен-на-та ети-ка. Све-тът на бо-го-ве и смър-тни се оказ-ва ед-на-к-во “ан-га-жи-ран” с проб-ле-ми-те, за ко-и-то раз-каз-ва Омир. Сва-да-та м/у два-ма-та во-и-ни има скрит со-ци-а-лен сми-съл. Ага-мем-нон е вър-хо-вен вожд на гър-ци-те, Ахил пък е най-сил-ни-ят во-ин. Отне-ма-не-то на Бри-зе-и-да от Ахил е гру-бо по-се-га-тел-ство в/у не-го-во-то во-ин-ско дос-той-нство, на-ру-ше-ние на нор-ми-те на ге-ро-и-чес-кия мо-рал, спо-ред кой-то от-ре-де-на-та пляч-ка е при-зна-ние за зас-лу-ги в бит-ка-та. В об-ра-за на Ахил е пред-ста-вен бра-ни-те-ля на ре-да в къс-но-то ро-до-во об-щес-тво, за-щит-ни-ка на ра-вен-ство-то и раз-пре-де-ле-ни-е-то на бла-га-та спо-ред зас-лу-ги-те, а не спо-ред об-щес-тве-но-то по-ло-же-ние и по-ви-со-ко-то мяс-то в об-щес-тве-на-та стъл-би-ца. Гне-вът на Ахил, пре-диз-ви-кан от нес-пра-вед-ли-ва-та пос-тъп-ка на Ага-мем-нон, и от-ка-зът му от учас-тие в боя, са зав-ръз-ка на по-е-ма-та.

Омир ус-пя-ва да ин-ди-ви-ду-а-ли-зи-ра раз-лич-на-та мо-ти-ва-ция на гне-ва у цар Ага-мем-нон и вож-да Ахил. И у два-ма-та ге-рои се наб-лю-да-ва бо-жес-тве-на-та си-ла на гне-ва, но пър-воп-ри-чи-на-та за не-го е раз-лич-на. “Ши-ро-ков-лас-тни-ят” цар Ага-мем-нон не за-чи-та не са-мо ба-щи-на-та мол-ба на жре-ца Хриз, но и за-ко-ни-те на “об-що-то бла-го-”и спра-вед-ли-ва-та по-дял-ба на от-во-ю-ва-ни-те бо-гат-ства. Той се из-пра-вя с/у нрав-стве-ни-те за-ко-ни на ро-до-ва-та об-щност, зас-та-ва на пъ-тя м/у чо-ве-ка и бо-жес-тве-на-та си-ла на Олимп, не-за-чи-тай-ки же-ла-ни-я-та на жре-ца Хриз. “Огнен” е гне-вът на Ага-мем-нон как-то “ог-не-ни-те” смър-то-нос-ни стре-ли в ста-на на ахей-ци-те, из-пра-те-ни от раз-гне-ве-ния бог Апо-лон. Ага-мем-нон тряб-ва да бъ-де на-ка-зан за гроз-на-та си раз-ру-ши-тел-на страст към власт и бо-гат-ства. Та-ка Омир нав-ли-за в све-та на чо-веш-ка-та ду-ша, в ко-я-то бу-шу-ват страс-ти, по-каз-ва-щи си-ла-та и сла-бос-тта на чо-веш-ка-та при-ро-да.

За да бъ-де ре-а-би-ли-ти-ран иде-а-лът за ге-рой, ду-хов-но и фи-зи-чес-ки кра-сив, с/у Ага-мем-нон се из-пра-вя Ахил- по-лу-чо-век, по-лу-бог. Той е ху-до-жес-тве-на връз-ка м/у све-та на хо-ра-та и бо-го-ве-те, той про-я-вя-ва и чо-веш-ка сла-бост, и бо-жес-твен ра-зум при ре-ша-ва-не на спо-ра с Ага-мем-нон. Ахил е “бър-зо-ног и бо-жес-твен”. Гне-вът му е стра-шен и раз-ру-ши-те-лен, а оби-да-та- не-из-ме-ри-ма. По-сег-на-то е на дос-той-нство-то и чес-тта му на ге-рой с без-смър-тна сла-ва. Ге-ро-ич-на-та смърт е ос-нов-на-та цел в жи-во-та на древ-ния во-ин. Той се стре-ми към смър-тта. Избрал я е в име-то на веч-на-та сла-ва. За то-ва и оби-да-та, на-не-се-на от Ага-мем-нон, с нес-пра-вед-ли-во-то от-не-ма-не на Бри-зе-и-да, е без-мер-на.

Кон-флик-тът меж-ду Ахил и Ага-мем-нон пре-диз-вик-ва спор и меж-ду бо-жес-тве-ни-те пред-ста-ви-те-ли на Олимп. На-ли-це е раз-де-ле-ни-е-то как-то в чо-веш-кия, та-ка и в бо-жес-тве-ния свят. Све-тът на бо-го-ве-те пов-ли-я-ва със своя мъ-дър ра-зум вър-ху не-ук-ро-ти-ми-те страс-ти на раз-гне-ве-на-та чо-веш-ка при-ро-да на два-ма-та ге-рои, ка-то все-ки по-лу-ча-ва нуж-ния съ-вет и под-кре-па от без-смър-тни-те.

Ахил е спрял в по-ри-ва си за от-мъ-ще-ние от Хе-ра и Ати-на Па-ла-да, но са-ми-ят раз-ру-ши-те-лен акт ще бъ-де из-вър-шен от гръ-мо-вер-же-ца Зевс, дал обе-ща-ние пред май-ка-та на Ахил да на-ка-же да-най-ци-те. Бо-го-ве-те се на-мес-ват, от-мъ-ща-вай-ки за нес-пра-вед-ли-ва-та оби-да на Ахил-най-дос-той-ни-ят во-ин сред ахей-ци-те. Нес-пра-вед-ли-во е оби-ден, нес-пра-вед-ли-во са на-ка-за-ни хи-ля-ди не-вин-ни хо-ра, на-ме-ри-ли не-зас-лу-же-но смър-тта си пред сте-ни-те на троя. Прис-трас-ти-я-та на бо-го-ве и хо-ра пре-чат да се въз-ста-но-ви на-ру-ше-на-та хар-мо-ния в вза-и-мо-от-но-ше-ни-я-та. Во-ен-ни-ят кон-фликт се за-дъл-бо-ча-ва, враж-да-та меж-ду два-ма-та ге-рои –съ-що. Ми-рът е да-леч, а вой-на-та взи-ма но-ви жер-тви.

В Пър-ва пе-сен на “Или-а-да” Омир не са-мо въ-веж-да те-ма-та за гне-ва и от-мъ-ще-ни-е-то, но пос-та-вя проб-ле-ма за вой-на-та и ми-ра, кой-то но-си про-ти-во-ре-чи-во виж-да-не за сми-съ-ла и це-ли-те на чо-веш-кия жи-вот.

Вто-ра пе-сен

Чо-веш-ко-то пра-во на щас-тие- по-тис-нат бунт на ду-ши-те

“Или-а-да”-на Омир е най- ви-со-ко-ху-до-жес-тве-на-та епи-чес-ка по-е-ма от Тро-ян-ския ми-то-ло-ги-чен ци-къл. В нея се раз-глеж-да те-ма-та за вой-на-та и при-ми-ри-е-то, по-ка-зан е дра-ма-тиз-мът в пре-жи-вя-ва-ни-я-та на жи-ви и за-пом-ня-щи се ге-рои, пос-та-вя се въп-ро-сът за на-ди-га-щия се глас на на-род-но-то не-до-вол-ство в пре-хо-да от ро-до-во към ро-бов-ла-дел-ско-то об-щес-тво, раз-кри-та е пред-ста-ва-та на древ-ни-те гър-ци за хар-мо-ни-чен свят и чо-веш-ко щас-тие.

Го-ле-ми-ят кон-флик-тът м/у Ахил и Ага-мем-нон в Пър-ва пе-сен на “Или-а-да” е ху-до-жес-твен из-раз на ре-ал-ни-те про-ти-во-ре-чия в ста-на на ахей-ци-те, за-дъл-бо-че-ни от на-ру-ше-на-та хар-мо-ния в чо-веш-кия жи-вот. Ма-кар и след-ва-щи ге-ро-ич-ния иде-ал на епо-ха-та, в ко-я-то жи-ве-ят, все-ки от во-и-ни-те но-си в се-бе си меч-та-та за мир-ни-те дни на своя пре-ди-шен жи-вот.

Же-ла-ни-е-то за под-виг на бой-но-то по-ле, във Вто-ра пе-сен, не прив-ли-ча ахей-ци-те. Нап-ро-тив- за мир и спо-ко-ен жи-вот жа-ду-ват ду-ши-те им и то-ва е за-я-ве-но пред бо-го-ве-те с не-у-дър-жи-мия “вик” на ко-лек-тив-на-та во-ин-ска ду-ша. Но, по-ри-вът към щас-тие и мир е спрян. Ка-то “мощ-ни пен-ли-ви въл-ни”, срещ-на-ли от-пор- “стръм-ния бряг”, “се раз-би-ват” стру-и-те на ра-дос-тта.

От стра-хо-ви-тия рев на мо-ре-то, ко-е-то “бу-шу-ва” и в пом-рък-на-ли-те за ра-дос-тта ду-ши на ахей-ски-те во-и-ни, ся-каш “се от-къс-ва” про-тес-тни-ят глас на Тер-сит. Отпра-ве-ни-те от не-го об-ви-не-ния сре-щу Ага-мем-нон: ца-рят е не-на-си-тен, обо-га-тя-ва се от вой-на-та без да зас-лу-жа-ва, за-дър-жа вой-ни-ци-те при Троя, по-не-же има об-ла-ги, са из-раз на на-ди-га-щия се глас на на-род-но-то не-до-вол-ство в къс-но-то ро-до-во об-щес-тво на Древ-на Ела-да. По-ве-де-ни-е-то на Тер-сит, твър-де раз-лич-но от об-щоп-ри-е-то-то, се при-е-ма ка-то неп-рис-той-но, как-то от Оди-сей, кой-то на-би-ва Тер-сит с же-зъ-ла, та-ка и от смъл-ча-ни-те ахей-ци. Изклю-че-ни-е-то от об-що-то, про-я-ва-та на ин-ди-ви-ду-ал-ност, е из-раз на гроз-но-то в чо-веш-ка-та при-ро-да. Ето за-що и Тер-сит, ка-то из-клю-че-ние в нрав-стве-ния свят на ге-ро-ич-но-то, е с гроз-ен вън-шен вид- хи-лав, гър-бав, куц и кри-вог-лед. Сил-но хи-пер-бо-ли-зи-ра-ни-ят вън-шен об-лик на ге-роя е из-раз на дъл-бо-кия смут на ро-до-вия ко-лек-тив, кой-то е не-под-гот-вен за “гроз-на-та “ про-во-ка-ция на ин-ди-ви-ду-ал-на-та дър-зост на Тер-сит.

Той пръв за-поч-ва бит-ка-та за чо-веш-ко-то пра-во все-ки сам да оп-ре-де-ля “пъ-ти-ща-та “ на сво-я-та съд-ба. Не-го-ви-те “неп-рис-той-ни” сло-ва са-ми по се-бе си са кра-си-ви с то-ва, че са изоб-ли-чи-ли нес-пра-вед-ли-вос-тта, но те са в на-ру-ше-ние, спо-ред Омир, на ко-лек-тив-на-та дис-цип-ли-на и зап-ла-ха за ахей-ско-то един-ство, въп-лъ-те-но в об-ра-за на Ага-мем-нон. Не чо-ве-кът ка-то част от ко-лек-ти-ва, а ца-ре-те и бо-го-ве-те оп-ре-де-лят за-ко-ни-те на спра-вед-ли-вос-тта в све-та на древ-ни-те. Все още е ра-но епи-чес-ки-ят по-ет да въз-при-е-ме иде-я-та за со-ци-а-лен про-тест, за-то-ва и Тер-сит е на-ка-зан.

След де-сет-го-диш-на вой-на, же-ла-ни-е-то за спо-ко-ен ми-рен жи-вот не е про-я-ва на сла-бост за ахей-ски-те во-и-ни. Не ес-тес-тве-но-то пра-во на чо-веш-ко щас-тие на-кър-ня-ва мъж-ко-то им дос-той-нство и во-ин-ска чест, а под-чи-не-ни-е-то пред нес-пра-вед-ли-вия за-кон на по-сил-ния, “об-ле-чен” във власт по бо-жес-тве-но по-ве-ле-ние.

Във Вто-ра пе-сен, чрез не-нав-ре-мен-ния про-тест на Тер-сит с/у нес-пра-вед-ли-вия зе-мен и бо-жес-твен свят, Омир пред-ста-вя на-род-но-то не-до-вол-ство сре-щу на-ру-ше-ни-те нор-ми на чо-веш-ко-то по-ве-де-ние и жаж-да-та на хо-ра-та за един по-хар-мо-ни-чен, по-доб-ре ус-тро-ен и щас-тлив жи-вот.

Шес-та пе-сен

Чо-веш-ко-то щас-тие и дъл-гът на ге-роя

“Или-а-да”-на Омир е най- ви-со-ко-ху-до-жес-тве-на-та епи-чес-ка по-е-ма от Тро-ян-ския ми-то-ло-ги-чен ци-къл. В нея се раз-глеж-да те-ма-та за вой-на-та и при-ми-ри-е-то, за на-ди-га-щия се глас на на-род-но-то не-до-вол-ство в пре-хо-да от ро-до-во към ро-бов-ла-дел-ско-то об-щес-тво, раз-кри-та е пред-ста-ва-та на древ-ни-те гър-ци за хар-мо-ни-чен

свят и човешко щастие, показан е драматизмът в преживяванията на живи и запомним се герои.

Идеалът за човешко щастие в представите на древните хора е свързан с героичното, но и с обичта и привързаността между съпрузите, с разбирателството и хармонията в семейните отнoшения, с мисълта за съдбата на семейството като част от бъдещето на целия народ.

В Шестата песен на "Илиада" Омир разкрива недоизразените човешки трепети в душата на Хектор - защитника на Троя, от чиято героичност и доблестно поведение зависи бъдещата участ на Троя и всички троянци. Омир търси общочовешкото у Хектор, което го изравнява с троянските воители, но и с "мирни дългополи троянки". В условията на временно прекъсване на десетгодишната битка за Троя, когато душата най-много се нуждае от мир и покой, мисълта за близката смърт терзае Хектор и Андромаха. По различен начин се отнасят двамата към проблема за смъртта и човешката съдба.

Щастие то на обикновените човешки радости се оказва непознато за Хектор и Андромаха. Героят на Троя е смел воин, спечелил много битки, но твърде малко са били мигове му на лично щастие, радости на мирния живот са непознати за него. В мигове на примирие духът му сякаш отово е в боя, живее с радости от победите на бойното поле. Изпълнен е то на патриотичния дълг доминиран над личното в неговото създание. Той, храбрият в битка, се све ни да разкрие трепетите в душата си на обичаш и дълбоко тревожеш се съпруг и баща. Изкушен от неустоимото желание да види найблизките си - жена и дете - преди боя, Хектор разкрива непознати страни на човешкото в себе си, които по нов начин представят идеала за героичното поведение на мъжавоинзащитник на бащината Троя. Решаваща е ролята на Хектор в живота на семейството, но защитата на родния град е смисълът на живота му. Бъдещето на Троя зависи от неговата човешка готовност за героична саможертвеност.

Мисълта за смъртта като личен факт не тревожи героя. Той я свързва с бъдещата участ на народа си. Без неговото присъствие битката губи смисъл. Троя ще бъде победена. Това измъчва Хектор, като предопределя на трагична съдба на народа му, но още по-голяма е човешката му болка за неговите близки, за робската участ, която очаква Андромаха след неговата смърт и поражението на Троя.

За Хектор смъртта е част от героичната слава и изпълнения дълг към родна земя и бащино име. "Срещата" с нея е всекидневие за героя. За това и винаги "пръв с троянци" влиза "в боя". С тях дели патриотичната защита на родната Троя, но героичната слава остава за рода на Приам, чиито наследник е не само той но и синът му Астианакс. Ако Хектор достойно приеме смъртта, ще остави за поколенията опазен идеал за героичен, достойно изпълнен дълг. Ще обезсмърти своето име и това на Приамовия род, а Астианакс ще има героичен пример за подражание. Нещо повече ще се изпълни

же-ла-ни-е-то на Хек-тор си-нът му да го над-ми-не по си-ла и храб-рост и един ден да ста-не цар на Троя.

За-то-ва и Хек-тор не се ко-ле-бае, ко-га-то при-е-ма съд-ба-та си, пре-доп-ре-де-ле-на от бо-го-ве-те. Но лич-на-та бол-ка към скръб-та на близ-ки-те ос-та-ва. Хек-тор ос-та-ва ве-рен на своя ге-ро-и-чен дълг към ро-ди-на-та. При-е-ма смър-тта, над-мог-нал лич-на-та бол-ка на сво-е-то чо-веш-ко стра-да-ние.

В Шес-та пе-сен на “Или-а-да” Омир по-каз-ва сил-на-та съп-ру-жес-ка при-вър-же-ност на Хек-тор и Андро-ма-ха и го-тов-нос-тта на во-и-на да жер-тва се-мей-но-то щас-тие за-ра-ди дъл-га към на-ро-да си.

Два-де-се-та и вто-ра пе-сен

Епи-чес-ки-ят ге-ро-и-зъм- дву-боя-т меж-ду Ахил и Хек-тор

“Или-а-да”-на Омир е най- ви-со-ко-ху-до-жес-тве-на-та епи-чес-ка по-е-ма от Тро-ян-ския ми-то-ло-ги-чен ци-къл. Ге-ро-ич-но-то на-ча-ло е оп-ре-де-ля-що в “Или-а-да”. Най-яв-ни са не-го-ви-те из-ме-ре-ния в по-ве-де-ни-е-то на без-страш-ни-те во-и-ни, ко-га-то се из-пра-вят ед-ни с/у дру-ги в бит-ки, за да за-щи-тят сво-я-та во-ин-ска чест и дос-той-нство.

Сред мно-зи-на-та, ко-и-то блес-тят на бой-но-то по-ле, без-спор-но до-ми-ни-ра Ахил. Той е ти-пи-чен епи-чес-ки ге-рой, кой-то въп-лъ-ща-ва в се-бе си иде-а-ла на древ-ни-те гър-ци за ис-тин-ския во-ин. Фи-зи-чес-ки кра-сив, едър, рус, бър-зо-ног, със свръх-чо-веш-ка енер-гия- ка-то раз-ру-ши-тел-на сти-хия. Най- си-лен м/у всич-ки ахей-ци, мъ-жес-твен и хра-бър, Ахил не поз-на-ва страх от вра-га. За да под-чер-тае ка-чес-тва-та му, Омир го на-ри-ча “бо-го-ра-вен”, “бо-го-по-до-бен”, “пла-нин-ски яс-треб”, “ку-че-то на Ори-о-на”.

Сла-ва-та и ге-ро-ич-на-та смърт са ос-нов-на-та цел в жи-во-та на древ-ния во-ин. Той се стре-ми към смър-тта, ко-я-то е из-брал я е в име-то на веч-на-та сла-ва. За-то-ва и оби-да-та, на-не-се-на от Ага-мем-нон, с нес-пра-вед-ли-во-то от-не-ма-не на Бри-зе-и-да е без-мер-на. Ахил стра-да, об-лян в съл-зи, на бре-га на мо-ре-то. Те-зи със-то-я-ния са плод на не-го-ва-та чув-стви-тел-ност, ко-я-то раз-кри-ва ед-на по-раз-лич-на стра-на от ха-рак-те-ра му.

Без-край-но чес-то-лю-бив, в сва-да-та с Ага-мем-нон, Ахил е пред-ста-вен ка-то бра-ни-тел на ре-да в къс-но-то ро-до-во об-щес-тво, за-щит-ник на ра-вен-ство-то и раз-пре-де-ле-ни-е-то на бла-га-та спо-ред зас-лу-ги-те а не спо-ред по-ви-со-ко-то мяс-то в об-щес-тве-на-та стъл-би-ца.

Пред-во-ди-те-ля на ахей-ци-те е очер-тан с ка-чес-тва-та си на во-ин най-пъл-но-цен-но в 22ра пе-сен- в дву-боя му с Хек-тор. Устре-мът и ожес-то-че-ни-е-то, с ко-и-то Ахил се хвър-ля в боя, са про-во-ки-ра-ни от ом-ра-за-та към Хек-тор, убил най- близ-кия му при-я-тел- Пат-ро-къл. В об-ра-за на ахей-ския во-ин се про-я-вя-ва про-ти-во-ре-чи-вос-тта на не-го-вия ха-рак-тер- пър-во-на-чал-но

ръ-ко-во-ден от бла-го-род-ни под-бу-ди ка-то при-я-тел-ство-то, за-ра-ди ко-е-то тръг-ва да мъс-ти, а пос-ле ос-та-вил се във влас-тта на при-ми-тив-ни-те чув-ства, и не при-е-май-ки пред-смър-тна-та мол-ба на своя про-тив-ник. Та-ка у Ахил се изя-вя-ват ос-та-тъ-ци-те от по-ста-ро, вар-вар-ско мис-ле-не с ти-пич-на-та жес-то-кост и без-сър-деч-ност на во-и-на.

Дру-ги-ят об-раз на “ви-сок-”ге-рой в “Или-а-да” е Хек-тор. Най-вид-ни-ят сред тро-ян-ски-те во-и-ни, той, съ-що ка-то Ахил, е фи-зи-чес-ки кра-сив, сна-жен и прив-ле-ка-те-лен, тя-ло-то му е сил-но и ат-ле-тич-но, осан-ка-та- гор-да и ве-ли-чес-тве-на. Изпол-зва-ни-те от Омир оп-ре-де-ле-ния за тро-ян-ския вожд: “сла-вен”, “блес-тящ”, “сна-жен”, “ве-лик” из-да-ват прис-трас-ти-е-то на епи-чес-кия по-ет към то-зи ге-рой. Тро-ян-ски-ят “шле-мо-ве-ец” е иде-ал на древ-ни-те гър-ци за чо-веш-ка лич-ност, съ-че-та-ла в се-бе си ве-ли-чи-е-то на во-и-на с ка-чес-тва-та на дос-то-ен син, съп-руг и ба-ща.

За раз-ли-ка от по-ве-че-то ахей-ски во-и-ни, Хек-тор не во-ю-ва за бо-гат-ства и лич-ни об-ла-ги-той за-щи-та-ва на-ро-да и ро-ди-на-та си. Ръ-ко-во-ден е от пър-вос-те-пен-на-та гри-жа за Троя и тро-ян-ци, чи-я-то съд-ба за-ви-си от храб-рос-тта на во-и-ни ка-то не-го.

Оба-я-ни-е-то на Хек-тор е вът-ре-шен дви-га-тел и сми-съл на ге-ро-ич-но-то в жи-во-та на тро-ян-ски-те во-и-ни. Не-го-во-то не-у-час-тие в бит-ка-та оз-на-ча-ва, че Троя ще бъ-де по-бе-де-на, а близ-ки-те му ще се пре-вър-нат в ро-би на ахей-ци-те. Ако Хек-тор дос-той-но при-е-ме смър-тта, ще ос-та-ви за по-ко-ле-ни-я-та опа-зен иде-а-ла за ге-ро-и-чен, дос-той-но из-пъл-нен дълг. Ще обез-смър-ти сво-е-то име и то-ва на При-а-мо-вия род, ще ос-та-ви при-мер за под-ра-жа-ние на своя син Асти-а-накс- бъ-де-щия цар на Троя.

Не-из-беж-ни-ят дву-бой в 22 пе-сен меж-ду пър-вен-ци-те на два-та враж-ду-ва-щи ла-ге-ра, Ахил и Хек-тор, е кул-ми-на-ция, а смър-тта на Хек-тор е раз-върз-ка на по-е-ма-та. Дву-бо-ят меж-ду два-ма-та ге-ро-и е дра-ма-ти-чен и не-рав-нос-то-ен- един по-лу-бог сре-щу обик-но-вен смър-тен, ма-кар и Зев-сов лю-би-мец. В та-зи бит-ка Хек-тор се про-я-вя-ва ка-то по-ци-ви-ли-зо-ван от про-тив-ни-ка си, по-чо-ве-чен, пре-о-до-лял пър-вич-ния ин-стин-кт на без-ми-лос-тна жес-то-кост. Той се из-ди-га над вар-вар-ски-те оби-чаи, пред-ла-гай-ки на Ахил вза-им-но да си обе-ща-ят да не ос-квер-ня-ват те-ла-та си.

Не са-мо ахей-ци и тро-ян-ци, но и всич-ки без-смър-тни гле-дат как “край гра-да на При-а-ма два-ми-на-та триж-ди кръ-жи-ха”. От ре-ше-ни-е-то на бо-го-ве-те ще за-ви-си из-хо-дът от бит-ка-та. Без-сър-деч-нос-тта на Ахил, стра-сно-то же-ла-ние за мъст, зав-ла-дя-ла сър-це-то му, го ка-рат да убие или сам да ум-ре. “Гор-ко ми! Ве-че на смърт ме зо-ват бо-го-ве-те без-смър-тни!” са ду-ми-те на Хек-тор, осъз-нал своя без-на-деж-ден из-ход.

Един тъжен акорд от та-зи без-жа-лос-тна бит-ка са пос-лед-ни-те сти-хо-ве на пе-сен-та. Оплак-вай-ки сво-я-та участ, по-гу-би-ла си-ла и мла-дост, ду-ша-та на Хек-тор сли-за към Ха-дес. По-бе-да-та оба-че не до-на-ся ус-по-ко-е-ние на Ахил. Отне-май-ки жи-во-та на Хек-тор той не връ-ща жи-во-та на своя дру-гар.

Ге-ро-и-те на Омир са плод на сво-е-то вре-ме. Те са ти-пич-ни пред-ста-ви-те-ли на кла-си-чес-кия ге-ро-и-чес-ки епос. Чрез тях ав-то-рът на “Или-а-да” из-ра-зя-ва сво-е-то прек-ло-не-ние пред ге-ро-и-те от ан-тич-нос-тта и съз-да-ва об-ра-зи за под-ра-жа-ние в сво-е-то съв-ре-мие, ко-и-то оба-че ос-та-вят трай-ни сле-ди и в кул-тур-на-та па-мет на след-ва-щи-те по-ко-ле-ния.

Осем-на-де-се-та пе-сен

Щи-тът на Ахил

“Или-а-да”-на Омир е най- ви-со-ко-ху-до-жес-тве-на-та епи-чес-ка по-е-ма от Тро-ян-ския ми-то-ло-ги-чен ци-къл. В нея се раз-глеж-да те-ма-та за вой-на-та и при-ми-ри-е-то, за на-ди-га-щия се глас на на-род-но-то не-до-вол-ство в пре-хо-да от ро-до-во към ро-бов-ла-дел-ско-то об-щес-тво, раз-кри-та е пред-ста-ва-та на древ-ни-те гър-ци за хар-мо-ни-чен свят и чо-веш-ко щас-тие, по-ка-зан е дра-ма-тиз-мът в пре-жи-вя-ва-ни-я-та на жи-ви и за-пом-ня-щи се ге-рои.

На-ред с ця-ло-то мно-го-об-ра-зие от те-ми, ко-и-то об-хва-ща, чрез щи-та на Ахил, “Или-а-да” по-каз-ва и пред-ста-ва-та на древ-ни-те ели-ни за ус-трой-ство-то на све-та, за-поз-на-ва ни с тех-ния бит, по-ми-нък, оби-чаи, кул-ту-ра, нрав-стве-но по-ве-де-ние, уп-рав-ле-ние на об-щес-тве-ния жи-вот.

Щи-тът, с кой-то Ахил ще се бие с Хек-тор, е из-ра-бо-тен от бо-га ко-вач Хе-фест по мол-ба на май-ка-та на Ахил- бо-ги-ня-та Те-ти-да. Той ще за-ме-ни от-не-ти-те от Хек-тор Ахи-ло-ви дос-пе-хи при убий-ство-то на Пат-ро-къл. Щи-тът е ог-ро-мен и здрав, от-лят от скъ-по-цен-ни и яки ме-та-ли, а ри-сун-ки-те вър-ху не-го, взе-ти от са-мия жи-вот, му при-да-ват чу-до-дей-на си-ла.

В цен-тъ-ра на ши-та са раз-по-ло-же-ни кос-ми-чес-ки-те те-ла- Зе-мя-та, Не-бе-то, Мо-ре-то, Слън-це-то и Ме-се-цът, по ръ-ба на ши-та- ре-ка-та Оке-ан, ко-я-то оби-ка-ля Зе-мя-та, спо-ред то-га-ваш-ни-те пред-ста-ви. Меж-ду тях, в три кон-цен-трич-ни кръ-га спря-мо кос-ми-чес-кия цен-тър, са кон-трас-тно раз-по-ло-же-ни кар-ти-ни от би-та на хо-ра-та. Под-реж-да-не-то на-пом-ня си-мет-рич-ни-те ри-сун-ки вър-ху ке-ра-мич-ни ва-зи от она-зи епо-ха, от-кри-ти при ар-хе-о-ло-ги-чес-ки-те раз-коп-ки, и има фор-мал-но зна-че-ние. По-важ-но-то е, че Хе-фест пред-ста-вя всич-ки кар-ти-ни вър-ху ед-на плос-кост, За не-го не съ-щес-тву-ват вто-рос-те-пен-ни не-ща. Жи-во-тът в ста-до-то е съ-що тол-ко-ва ва-жен, кол-ко-то и об-са-да-та на един град, по-не-же е част от ко-лек-тив-ния жи-вот. Хе-фест изоб-ра-зя-ва би-то-ви-те кар-ти-ни ед-ноп-ла-но-во, ка-то ги раз-по-ла-га в кон-траст: сват-ба– съд, град- се-ло, праз-ник- дел-ник, та-ка как-то се ре-ду-ват мир-ни-ят труд и вой-на-та.

Пре-съз-да-де-ни-ят от Хе-фест свят е праз-ни-чен и кра-сив. Чо-веш-ко-то би-тие е пов-диг-на-то на най-ви-со-ка сте-пен вър-ху ши-та на Ахил. Вся-ка дей-ност е по-ка-за-на ка-то праз-нич-но из-жи-вя-ва-не, ка-то ри-ту-ал. На фо-на на яр-ко ис-кря-щи фак-ли сват-ба-ри из-веж-дат не-вес-ти-те на пло-ща-да, къ-де-то се ви-ят кръш-ни хо-ра и зву-чат сват-бе-ни пес-ни. Опи-са-но е не прос-то сват-бе-но ве-се-лие, а сват-бен об-ред.

Кар-ти-на-та със съ-да на-пом-ня за ро-до-вия оби-чай при раз-ре-ша-ва-не-то на спор. Стар-ци-те съд-ни-ци са на-ся-да-ли в “све-ще-ния кръг” със скип-три в ръ-ка, пред тях са спо-ре-щи-те, а встрани- всич-ки граж-да-ни.

До-ри вой-на-та меж-ду два-та гра-да е пред-ста-ве-на ри-ту-ал-но- ка-то мо-дел на вся-ка вой-на. Све-тът, пре-съз-да-ден от Хе-фест, е праз-ни-чен и кра-сив, той по-раж-да ра-дос-тно чув-ство, въз-хи-ще-ние и при-вър-за-ност не към аб-страк-тни идеи, а към ре-ал-ния свят на чо-ве-ка и при-ро-да-та.

За праз-нич-но-то епи-чес-ко изоб-ра-же-ние на све-та вър-ху Ахи-ло-вия щит, как-то и в ця-ла-та “Или-а-да”, доп-ри-на-ся и Оми-ро-ва-та по-е-ти-чес-ка тех-ни-ка. Оми-ро-ви-те епи-те-ти, ме-та-фо-рич-ни гла-го-ли и срав-не-ния ня-мат срав-ни-тел-на сте-пен. Те из-ра-зя-ват пре-въз-ход-но-то със-то-я-ние на не-ща-та в жи-во-та, за-то-ва све-тът на “Или-а-да” е све-тъл, си-я-ен, кра-сив, ве-ли-ко-ле-пен.

Всич-ко, опи-са-но в “Или-а-да”, я прев-ръ-ща в ен-цик-ло-пе-дия за жи-во-та и мис-ле-не-то на древ-ни-те гър-ци, без ко-я-то кул-тур-но-то раз-ви-тие на Евро-па би би-ло не-въз-мож-но.

